

SPAIN

INTERNATIONAL SCIENTIFIC
ONLINE CONFERENCE

PROSPECTS AND MAIN TRENDS IN MODERN SCIENCE

2024 YEAR

SPAIN, MADRID

PROSPECTS AND MAIN TRANDS IN MODERN SCIENCE

International scientific-online conference

Part 12

May 29th

COLLETIONS OF SCIENTIFIC WORKS

MADRID 2024

Eshanqulov Utkir Jumanazarovich Muminov Jaxongir Baxtiyor o`g`li Rahimqulova Husnora Xolmo`min qizi</b> <b>Xurramova Ruxshona Zokir qizi</b> <b>Mamatmurodova Sevinch Mamadamin qizi</b> <i>OROL BO`YI MINTAQASINING EKOLOGIK MUAMMOLARI VA UNING OQIBATLARI.</i>	206
Султонов Асрор <i>ВИРТУАЛ ҚИМОР ЎЙИНЛАРИНИ ТАРТИБГА СОЛИШГА ДОИР ҲОРИЖИЙ ТАЖРИБА</i>	210
Saidova Zulfizar Xudoyberdiyevna Ibotova Maftuna Ibragimov Ibrohim Omonova Laylo Odiljon qizi <i>O`ZBEKISTON VA GERMANIYA URF-ODATLARINING O`ZIGA XOSLIGI</i>	216
Saidova Zulfizar Xudoyberdiyevna Safarova Jasmina Rajabova Madina Omonova Laylo Odiljon qizi <i>O`ZBEK VA NEMIS SIYOSIY ATAMALARINING O`ZIGA XOS LINGVISTIK XUSUSIYATLARI</i>	221
Saidova Zulfizar Xudoyberdiyevna Abduhoshimova Nargiza Abdullayev Muhammadqodir Omonova Laylo Odiljon qizi <i>ONLAYN O`RGANISHNING MUHIM ROLI VA O`ZIGA XOS JIHATLARI</i>	227
Saidova Zulfizar Xudoyberdiyevna Axtamova Ferangiz Fazliddinova Sanobar Omonova Laylo Odiljon qizi <i>O`ZBEKISTON VA GERMANIYA MILLIY KIYIMLARI VA ULARNING O`ZIGA XOS-XUSUSIYATLARI</i>	232
Saidova Zulfizar Xudoyberdiyevna Fayzulloyeva Niginabonu Usmonova Yulduz Omonova Laylo Odiljon qizi <i>EKOLOGIK MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH</i>	237
Saidova Zulfizar Khudoyberdievna Nigora Mamayeva Zulxumor Karamatova Gavhar Otamurodova Omonova Laylo <i>THE ROLE OF A FOREIGN LANGUAGE IN THE DEVELOPMENT OF ART</i>	242
Saidova Zulfizar Khudoyberdievna Kamilova Navbahor Zikirov Samandar Jumanazarova Marjonoy Omonova Laylo Odiljon kizi <i>MOVIES ARE A MIRROR OF CULTURE</i>	247
Saidova Zulfizar Xudoyberdiyevna Muhammadova Mehrinoz Oripova Muharram Omonova Laylo Odiljon qizi <i>GERMANIYA VA ANGLIYA DAVLATI AN`ANALARINING O`ZIGA XOS XUSUSIYATLARI</i>	253

O'ZBEK VA NEMIS SIYOSIY ATAMALARNING O'ZIGA XOS LINGVISTIK XUSUSIYATLARI

Saidova Zulfizar Xudoyberdiyevna

Buxoro davlat universiteti f.f.f.n.(PhD) Ingliz tilshunosligi kafedrası o'qituvchisi

Safarova Jasmina

Rajabova Madina

BuxDU, 3-kurs talabalari,

Omonova Laylo Odiljon qizi

BuxDU, 11-6 Ing 20 guruhi talabasi

Annotatsiya: *Mazkur maqola o'zbek va nemis tillaridagi siyosiy atamalar, ularning kelib chiqishi, atamalarning o'ziga xos lingvistik xususiyatlarini va ikki tildagi sisosiy atamalarning o'xshash va farqli jihatlarini haqida.*

Kalit so'zlar: *respublika, partiya, demokratiya, Reichstag, Bundestag, federal, konstitutsiya, davlat.*

Annotation: *This article is about political terms in the Uzbek and German languages, their origin, the specific linguistic characteristics of terms and similar and different aspects of the cisosian terms in the two languages.*

Keywords: *Republic, Party, Democracy, Reichstag, Bundestag, federal, constitution, state.*

Har bir tilda ma'lum soha uchun mo'ljallangan atamalar mavjud va bu boshqa tillardagi qaysidir atama bilan kelib chiqishi yoki lingvistik xususiyatlari bilan aynan o'xshash yoki bir biridan tubdan farq qiladi. Biz quyida shu o'xshash va farqli jihatalarni nemis va o'zbek tilidagi siyosiy atamalarning izohida ko'rib chiqamiz. O'zbek tilidagi siyosiy atamalar lingvistik jihatdan bir qancha qiziqarli xususiyatlarga ega. Bu xususiyatlar quyidagilardan iborat bo'lishi mumkin:

1. Kelib chiqishi:

- Ko'plab siyosiy atamalar xorijiy tillardan, xususan, arab, fors, rus va ingliz tillaridan kirib kelgan. Masalan, "demokratiya" (yunoncha "demos" va "kratos" so'zlaridan), "prezident" (lotincha "praesidens" so'zidan), "parlament" (fransuzcha "parler" so'zidan) va hokazo.

2. So'z yasash usullari:

- Siyosiy atamalar yasashda affiksatsiya (qo'shimchalar qo'shish), qo'shma so'zlar yasash va qisqartmalar keng qo'llaniladi. Masalan, "davlat arbobi" (davlat va arbob so'zlarining qo'shilishi), "xalqaro munosabatlar" (xalqaro va munosabat so'zlarining qo'shilishi) kabi.

3. Semantik o'zgarishlar:

- Ba'zi atamalar vaqt o'tishi bilan yangi ma'nolar kasb etgan. Masalan, "revolyutsiya" dastlab faqatgina inqilobiy o'zgarishlarni anglatgan bo'lsa, hozirda ko'pincha texnologik va madaniy o'zgarishlar uchun ham qo'llaniladi.

4. Fonetika va morfologiya:

- Xorijiy atamalar Ôzbek tiliga o'zgartirilgan fonetik va morfologik shaklda kiradi. Masalan, "konstitutsiya" so'zi aslida lotincha "constitutio" so'zidan kelib chiqqan bo'lsa-da, Ôzbek tilida o'zlashib, talaffuzi va yozuvi o'zgartirilgan.

5. Stilistik xususiyatlar:

- Siyosiy atamalar rasmiy uslubda keng qo'llaniladi va bu atamalar odatda aniq va tushunarli bo'lishi kerak. Shu sababli, siyosiy nutqlarda va hujjatlarda bunday atamalar ko'p uchraydi.

6. O'zbek tilidagi o'zlashmalar:

- Yangi siyosiy atamalar asosan xorijiy tillardan o'zbek tiliga tarjima qilinadi yoki yangi so'zlar yaratiladi. Masalan, "globalizatsiya" so'zi "jahondashuv" deb tarjima qilinishi mumkin.

Umuman olganda, Ôzbek tilidagi siyosiy atamalar tili o'ziga xos lingvistik xususiyatlarga ega bo'lib, ularning kelib chiqishi, so'z yasash usullari va stilistik xususiyatlari Ôzbek tilining rivojlanish jarayonida muhim rol o'ynaydi.

Nemis tilidagi siyosiy atamalar (Politische Begriffe) o'ziga xos lingvistik xususiyatlarga ega bo'lib, ular asosan siyosiy tizim, hukumat, qonunchilik, va ijtimoiy tuzumlarni tasvirlash uchun ishlatiladi. Quyida nemis tilidagi ba'zi siyosiy atamalar va ularning lingvistik xususiyatlari haqida ma'lumotlar keltiriladi:

1. Atamalarning tarkibi:

- Nemis tilidagi ko'plab siyosiy atamalar murakkab so'zlar bo'lib, ikki yoki undan ortiq so'zlarning birikishidan hosil bo'ladi. Masalan, "Bundeskanzler" (federal kansler) so'zi "Bund" (ittifoq) va "Kanzler" (kansler) so'zlaridan tashkil topgan.

2. Yuqori ma'lumoting ko'rsatuvchi so'zlar:

- Ko'pgina siyosiy atamalar yuqori darajadagi rasmiy va ma'lumotli nutqda qo'llanadi. Masalan, "Verfassungsgericht" (Konstitutsion sud) va "Landtag" (yirik davlat parlamenti).

3. Katta harf bilan yozilish:

- Nemis tilida barcha otlar katta harf bilan boshlanadi, shuningdek, siyosiy atamalar ham. Masalan, "Demokratie" (demokratiya), "Republik" (respublika).

4. Mahalliy xususiyatlar:

- Nemis tilidagi siyosiy atamalar mahalliy (Germaniyadagi turli federal shtatlar) va milliy darajadagi siyosiy tizimlarni aks ettiradi. Masalan, "Bundestag" (Germaniya federal parlamenti) va "Landesregierung" (federal shtat hukumati).

5. Tarixiy kontekst:

- Nemis tilidagi siyosiy atamalar ko'pincha tarixiy voqealar va shaxslar bilan bog'liq bo'lib, ularga lingvistik va madaniy ma'no yuklanadi. Masalan, "Reichstag" (tarixiy parlament binosi, hozirda Bundestag deb ataladi) so'zi tarixiy ma'noga ega.

6. Qisqartmalar:

- Nemis siyosiy atamalari qisqartmalar shaklida ham keng qo'llaniladi. Masalan, "SPD" (Sozialdemokratische Partei Deutschlands - Germaniya sotsial-demokratik partiyasi) yoki "CDU" (Christlich Demokratische Union - Xristian-demokratik ittifoq).

7. Tashqi tillar ta'siri:

- Ba'zi siyosiy atamalar boshqa tillardan, xususan, lotin va fransuz tillaridan olingan. Masalan, "Präsident" (prezident) yoki "Bürokratie" (byurokratiya).

8. Rasmiy va norasmiy uslublar:

- Siyosiy atamalar rasmiy hujjatlarda va matbuotda ko'proq qo'llaniladi, norasmiy nutqda esa ba'zida qisqartirilgan yoki sodda shakllarda uchrashi mumkin. Masalan, "Kanzler" (kansler) so'zi ko'pincha norasmiy nutqda "Mutti" (ona) deb ham ataladi, bu Angela Merkel davrida keng tarqalgan.

Ushbu lingvistik xususiyatlar nemis tilidagi siyosiy atamalarni o'ziga xos va boy qiladi, bu tilning o'ziga xosligini va tarixiy rivojlanishini aks ettiradi. Ôzbek va nemis tillaridagi siyosiy atamalar turli madaniyatlar va tarixiy tajribalar bilan bog'liq bo'lsa-da, ular orasida bir qancha umumiy jihatlar mavjud. Quyida ba'zi umumiy jihatlarni ko'rib chiqamiz:

- Latinishgan terminologiya: Ikkala tilda ham siyosiy atamalar ko'pincha lotin yoki yunoncha kelib chiqishi bo'lgan terminlar bilan ifodalanadi. Masalan, "demokratiya" (Demokratie) va "respublika" (Republik) so'zlari har ikki tilda ham lotincha "demokratia" va "res publica" so'zlaridan kelib chiqqan.

- Milliy institutlar va tuzilmalar: Siyosiy tuzilmalarning nomlanishida umumiyliklar mavjud. Masalan, parlament (Parlament), prezident (Präsident), hukumat (Regierung) kabi atamalar har ikki tilda ham o'xshash tuzilmalarga ega.

- Xalqaro huquq va tashkilotlar: Xalqaro siyosiy tashkilotlar va huquqiy tushunchalar nomlari ham o'xshash. Masalan, BMT (UNO - Vereinte Nationen) yoki NATO (NATO - Nordatlantische Allianz) kabi xalqaro tashkilotlar nomlari har ikki tilda bir xil ifodalanadi.

- Tarixiy ta'sirlar: Germaniya va O'zbekistonning turli tarixiy davrlarda turli davlatlar bilan aloqalari bo'lgan. Bu aloqalar natijasida siyosiy atamalar almashinuvi sodir bo'lgan. Masalan, sobiq Sovet Ittifoqi davrida ruscha siyosiy atamalar O'zbek tiliga kirib kelgan bo'lsa, nemis tilida ingliz tilidagi atamalar ko'p hollarda qo'llaniladi.

- Yangi tushunchalar va neologizmlar: Globalizatsiya va texnologik rivojlanish natijasida paydo bo'lgan yangi siyosiy tushunchalar har ikki tilga bir xil tarzda kirib keladi. Masalan, "globalizatsiya" (Globalisierung), "terrorizm" (Terrorismus) kabi yangi tushunchalar.

Xulosa qilib aytganda, ikki tilda ham o'zing madaniyatiga hayot tarziga oid siyosiy atamalar yetarli. Yuqorida aytilgan umumiy jihatlar esa til va madaniyatlararo o'xshashliklarni ko'rsatadi. Shuningdek, har bir til o'ziga xosliklarni saqlab qolgan bo'lsa-da, global siyosiy muloqotda bir-biriga yaqinlashganliklarini ko'rish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Jumaev, A. A. (2024). The Typological and Specific Analysis of the Eagle Cult in German and Uzbek Folklore. Excellencia: International Multi-disciplinary Journal of Education (2994-9521), 2(5), 569-573. <https://multijournals.org/index.php/excellencia-imje/article/view/986>

2. Jumayev, A. (2021). LITERARY FEATURES OF MYTHOLOGICAL BIRDS IN UZBEK AND GERMAN FAIRY TALES. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 8(8).http://journal.buxdu.uz/index.php/journals_buxdu/article/view/4685.
3. Axmatovich, J. A. (2021). Features of literary interpretation of the image of parrot in german and Uzbek fairy tales. ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal, 11(6), 28-33.<https://www.indianjournals.com/ijor.aspx?target=ijor:aca&volume=11&issue=6&article=005>.
4. Axmatovich, J. A. (2020). Ertaklardaqush larningonatimsolidaifodalanishi. Ilm sarchashmalari” Urganch davlat universitetining ilmiy-metodik jurnali.–Urganch, 55-58.
5. Jumaev, A. A. ARTISTIC INTERPRETATION OF NIGHT BIRDS IN FOLK TALES. Тил, адабиёт, таржима, адабий танқидчилик халқаро илмий форуми: замонавий ёндашувлар ва истиқболлар, 643. https://api.scienceweb.uz/storage/publication_files/2179/5255/63bec11f63830__Ishankulova%20D,A.pdf#page=643.
6. Jumaev, A. A. ARTISTIC INTERPRETATION OF NIGHT BIRDS IN FOLK TALES. Тил, адабиёт, таржима, адабий танқидчилик халқаро илмий форуми: замонавий ёндашувлар ва истиқболлар, 643.https://api.scienceweb.uz/storage/publication_files/2179/5255/63bec11f63830__Ishankulova%20D,A.pdf#page=648
7. Jumayev, A. A. ARTISTIC INTERPRETATION OF RELIGIOUS VIEWS RELATED TO BIRD FEATHER IN UZBEK AND GERMAN FAIRY TALES. Тил, адабиёт, таржима, адабий танқидчилик халқаро илмий форуми: замонавий ёндашувлар ва истиқболлар, 648.. https://api.scienceweb.uz/storage/publication_files/2179/5255/63bec11f63830__Ishankulova%20D,A.pdf#page=648.
8. Zarifovna, Ruziyeva Nafisa. "A Bit of Honeyed Talk: Exploring Euphemisms for Spouses." Best Journal of Innovation in Science, Research and Development 3, no. 1 (2024): 443-445.
9. Zarifovna, R. N., & Alisherovna, A. Z. (2023). NONVERBAL EUPHEMISMS: UNDERSTANDING THE POWER OF BODY LANGUAGE. INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM, 3(29), 480-483.
10. Ruziyeva, N. (2022). Euphemisms as a means of manipulation in the language of the news media. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 10(10).
11. Zarifovna, R. N., & Alisherovna, A. Z. (2023). APPLICATIONS OF SARCASTIC EUPHEMISMS IN MODERN LINGUISTICS. FORMATION OF PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY AS INTERDISCIPLINARY SCIENCES, 2(20), 247-250.
12. Саидова, З. Х. (2016). Использование новых технологий на уроках английского языка. Молодой ученый, (7), 703-706.